

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Дарина Зиновиева, Институт за държавата и правото, БАН и ЮФ на ПУ “П. Хилендарски“

относно дисертационен труд на тема:

КОНСТИТУЦИОННО ПОЛОЖЕНИЕ НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

от **Петър Илиянов Кичашки,**

докторант в Югозападен университет „Неофит Рилски“, Правно-исторически факултет, катедра „Публичноправни науки“, с научен ръководител **проф. д. н. Георги Близнашки,**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.6 Право /Конституционно право/

Уважаеми членове на научното жури,

1. Общи бележки

Петър Кичашки е бил докторант в свободна форма на обучение, зачислен през 2020г. Отчислен е с право на защита през м.април 2023г. Представя необходимите документи, свързани с процедурата по защита на дисертацията. Има три публикации, свързани с темата на дисертацията. Авторефератът е изготвен в съответствие с изискванията и вярно отразява приносите. Индивидуалните наукометрични показатели са в съответствие с минималните национални изисквания.

Видно от автобиографията, Петър Кичашки е завършил Природо-математическа гимназия и право в НБУ. Професионалният му опит преимуществено е в сферата на правата на хората с увреждания.

В момента е член на Комисията за защита от дискриминация. Преди това е бил управител на дружеството "Китекс Ойл" ЕООД, специализирано предприятие за хора с увреждания. Участвал е в редица сдружения с нестопанска цел, като е бил председател на „Възраждане на Видин“, координатор за Южна Европа на Европейската мрежа за независим живот, център за независим живот, изпълнителен директор на Институт за модерна политика, бил е ръководител на проект МИКЦ - Враца на младите и др.

Петър Кичашки е завършил допълнително няколко специализирани курса.

Такива са „Международно право на човешките права: Възможности и предизвикателства“ - 6-седмичен курс в онлайн системата "Coursera" от Университета ДЮК, САЩ. Друг курс е „Стратегическо съдържание“ - специализация от два 6-седмични курса, в онлайн системата на Coursera на Северозападния университет на САЩ. Друг курс е „Право на разузнаване и наблюдение“ на Станфордския университет, САЩ, „Морални основи на политиката“ - 9-седмичен курс в Йейлския университет, САЩ. Следващ курс е „Маркетинг в дигиталния свят“ - Университета на Илинойс в Ърбана-Шампейн, САЩ

Владее английски език. Получил е отличието "Активист 2010" на наградите "Човек на годината" 2010 г. на Български хелзинкски комитет.

2. Анализ и оценка на дисертационния труд

Трудът е с обем от 220 страници, като авторът е посочил 168 източника. Структурата на труда е в добра логическа последователност. Състои се от три глави, съответно - Първа глава „Правно-исторически преглед на положението на хората с увреждания”, Втора глава „Модели на регулиране и конституционно положение на хората с увреждания”, Трета глава. „Необходимостта от “троен конституционен тест” на политиките за хората с увреждания” и Заключение с изводи и предложения за оптимизиране законодателството.

Още в Уводната част авторът анализира обстоятелствата, които обуславят актуалността на дисертационния труд. Правилно той отбелязва, че в конституционната доктрина няма специално изследване относно правата на хората с увреждания и тяхната конституционна регламентация.

В Първа глава на труда, следва да се оцени положително анализа на Петър Кичашки за различията на отрасли и учения в правото, в които се засягат проблеми на хората с увреждания- трудово право, медицинско право, семейно право и др. Авторът много точно и аргументирано пояснява предмета и фокуса на дисертацията, а именно- анализ на конституционните понятия за социална държава, за лична свобода, за достойнство и др., свързани с хората с увреждания.

С много познания и вещина Петър Кичашки прави исторически преглед на уредбата на правата на хората с увреждания от Античността, през Средновековието, до времената през двадесети век. Така той разглежда идеите на Аристотел в Атинската конституция, както и в други трудове. Разглежда в детайли Законите на Дванадесетте таблици в Рим, енциклопедията на римския учен Плиний Стари, Дигестите, като разсъждава върху цялостната политика и развитие на законодателството тогава.

Освен конкретно юридическите източници, авторът анализира и философски източници за увреждането, от тези времена, с което се постига по-пълна представа. Правилно авторът стига до извода за добро и качествено законодателство през римско време, което има казуистичен и прагматичен подход. Политиката към лицата с увреждания в по-новите времена, той разделя на три етапа – псевдонауката „евгеника“, положението на хората с увреждания в нацистка Германия и положението на хората с увреждания в СССР. С достоверни факти от източници авторът пояснява практическите проявления на „евгениката“, вкл. Холокоста, и в голяма детайлност анализира елементите на тази псевдонаука не само в Германия, но в САЩ и впоследствие и в редица държави /Норвегия, Канада и др/. Целта на авторския анализ е да покаже как една теория, макар и с псевдо-характер, може да повлияе на законодателството и юриспруденцията. С много познания Петър Кичашки успява да разгърне анализа си за законодателството в нацистка Германия. Така той умело илюстрира с примери от немски закони, създадени през този период, като Закона за защита на наследственото здраве на немската нация, Закон за здравето на брака и други.

Положителна оценка заслужава задълбоченото представяне на факти, на изследвания и анализа им в трите етапа. Следва да се оцени положително прегледа на съветското законодателство и отношението към евгениката, към науката медицинска генетика и развитието на защитата на правата на хората с увреждания в съветското законодателство. Така авторът детайлно разглежда Кодекса на труда от 1918 г в СССР, като изводите му за влиянието върху съвременните принципи на правно регулиране, заслужават подкрепа.

В глава Втора от дисертацията Петър Кичашки систематично отделя тематиката в три отделни части. Особено силен анализ е този на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, както и извода, че именно Конвенцията потенцира конституционният подход на правно регулиране на защитата на хората с увреждания.

Позитивна оценка трябва да се даде на сравнително-правния анализ на отделните конституции на държавите, и изводите, които авторът прави от уредбите на правата на хората с увреждания.

Видно е, че конституциите поставят различни акценти- като напр. акцент върху социалното осигуряване на хората с увреждания, акцент върху специализирана защита за правата на хората с увреждания, като авторът отчита и факта, че различната конституционна уредба на юрисдикциите на държавите оказва влияние върху принципната уредба.

Тази част от дисертацията е подчертано по-тясно свързана с темата на дисертацията. Авторът илюстрира основните разпоредби от конституциите не само на европейски държави, но и на държави като Перу, Аржентина, Колумбия, Южна Африка, Корея и др. , с което се илюстрира социалното управление и отношение в

държави с различна народопсихология. С този обстоен сравнителноправен преглед на конституциите, се придобива попълна и разгърната представа за подхода на държавите в света по отношение на конституционноправната уредба на въпросите, свързани с хората с увреждания. Обобщеният извод на автора, че в почти всички държави е налице конституционна уредба и разпределянето ѝ по конкретни критерии, имат стойностно значение.

В следваща част авторът е изследвал така нар. от него „ модели на увреждането”, а именно- медицинския и социалния модели. Петър Кичашки пояснява подробно съдържанието на единия модел и на другия модел, съпоставя ги умело и прави критични изводи, което заслужава висока оценка. Изясняването на понятията „инвалидност” и „увреждане” в социалния модел имат и познавателно значение както за доктрината, така и за законотворчеството.

В третия параграф на тази глава в детайлност авторът сполучливо разглежда конституционните аспекти на увреждането. Прави впечатление мнението на автора за Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания и оценката, която той дава като уникален международен акт, с оглед на гарантиране на съществуващите човешки права за хората с увреждания.

В третата глава на труда авторът в три отделни параграфа обосновава така нар. от него “троен конституционен тест“. Счита идеята на Петър Кичашки за иновативна, съдържателна и добре обоснована. С вещина авторът първо анализира конституционното понятие за човешкото достойнство в конституционната доктрина. Той пояснява трите вида ред -демократичен, правов и социален, като водещи елементи на конституционната съвременна държава.

В тази глава авторът изследва и националното законодателство, регламентиращо въпросите на хората с увреждания и прави критични обосновани изводи. Заслужава подкрепа напр. извода, че нашето законодателство следва чертите на така нар. „медицински” модел, като авторът обосновава несъгласието си с определени правни норми и принципи.

Правилно той обобщава, че регламентацията на увреждането не може да отговори на коментирания от него конституционноправен тест.

Считам, че добре е обосновано прекаленото административно навлизане на държавата в личното пространство на лицето с увреждане, чрез регламентацията на оценката на трудоспособността му. Авторът стига до извода, че конституцията не дава такава възможност за пълно или частично ограничаване на правото на труд чрез административен подход, а именно чрез системата на експертизата на работоспособността. Считам, че правилна и добре обоснована е и критиката на системата поради недоброто зачитане на достойнството на индивида и невъзможността да участва активно в административната процедура, както и неотчитането на видове труд с оглед дигитализацията и възможностите на лица с увреждания да упражняват по-широк диапазон на трудова заетост.

Авторът добре пояснява и противоречието на правната уредба със социалната роля на правовата държава.

Обобщеният му извод за противоконституционност на системата за оценка на работоспособността има основателност.

Изключително подробно авторът обосновава последващите предложения за оптимизиране на законодателството ни. Те са точно формулирани, разбираеми, аргументирани. Особено полезна е идеята на автора да разпредели предложенията си спрямо конкретните съществуващи закони/ЗХУ, ЗЗДискр и др/.

В заключението на труда, Петър Качшки извежда всяко едно негово заключение последователно от началото до края на дисертацията. С това се придобива пълноценна представа за всички предложения в цялостност.

Обобщено, авторът Петър Качшки показва изключителна ерудиция, способност за проучване в дълбочина и детайлност на конкретен проблем, с боравене с фактология, с обем на релевантна информация и резултатно обработване на същата. Освен конституционноправни познания, проличават още познания по философия на правото, история на правото, теория на държавата и правото, което допринася трудът да има тази висока доктринерна и практическа стойност.

3.Критични бележки:

Би било полезно авторът да добави коментар на решение № 1580/2.04.1999г на ВАС с докладчик Светла Петкова, с което за първи път в съвременното административно правосъдие се допуска обжалване на решение на ЦТЕЛК, обявяващо непригодност на лице за всякакъв вид труд и се коментира противоречието на Наредба 36 с КРБ и с ЕКПЧ.

Препоръчвам авторът да издаде труда си, с оглед достигането до по-широка аудитория.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

С оглед посоченото по-горе и спазените изисквания на закона, считам, че дисертационният труд на Петър Илиянов Кичашки отговаря на изискванията.

Давам своята **положителна оценка** и предлагам на научното жури да присъди на Петър Илиянов Кичашки образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.6 Право /конституционно право/.

8.Август 2023г.

.....

/проф. Дарина Зиновиева/

REVIEW

by Prof. Dr. Darina Zinovieva, Institute for the State and Law, BAS and Faculty of Law of PU "P. Hilendarski"

about a dissertation on:

CONSTITUTIONAL STATUS OF PEOPLE WITH DISABILITIES
by Petar Iliyanov Kichashki,

PhD student at Southwestern University "Neofit Rilski", Faculty of Law and History, Department of Public Law Sciences, with supervisor Prof. Georgi Bliznashki, Ph.D.,

for the awarding of an educational and scientific degree "doctor" in a professional field 3.6 Law /Constitutional law/

Dear members of the scientific jury,

1. General notes

Petar Kichashki was a doctoral student in a free form of study, enrolled in 2020. He was dismissed with the right of defense in April 2023. Submits the necessary documents related to the dissertation defense procedure. There are three publications related to the dissertation topic. The abstract is prepared in accordance with the requirements and faithfully reflects the contributions. Individual scientometric indicators are in accordance with the minimum national requirements.

As can be seen from the autobiography, Petar Kichashki graduated from the Science and Mathematics High School and law at the NBU. His professional experience is mainly in the field of the rights of people with disabilities.

He is currently a member of the Commission for Protection from Discrimination. Before that, he was the manager of the company "Kitex Oil" EOOD, a specialized enterprise for people with

disabilities. He participated in a number of non-profit associations, being the chairman of "Revival of Vidin", coordinator for Southern Europe of the European Network for Independent Living, center for independent living, executive director of the Institute for Modern Politics, was a project manager MICC - Vratsa of the young, etc.

Petar Kichashki has additionally completed several specialized courses. Such are "International Human Rights Law: Opportunities and Challenges" - a 6-week course in the online system "Coursera" from Duke University, USA. Another course is "Strategic Content" - a specialization of two 6-week courses, in the Coursera online system of the Northwestern University of the USA. Another course is "Law of Intelligence and Surveillance" of Stanford University, USA, "Moral Foundations of Politics" - 9-week course at Yale University, USA. Next course is "Marketing in the Digital World" - University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

He speaks English. He received the distinction "Activist 2010" at the "Person of the Year" 2010 awards of the Bulgarian Helsinki Committee.

2. Analysis and evaluation of the dissertation work

The work has a volume of 220 pages, and the author has indicated 168 sources. The structure of the work is in a good logical sequence. It consists of three chapters, respectively - First Chapter ". Legal-historical overview of the situation of people with disabilities", Second chapter "Models of regulation and constitutional status of people with disabilities", Third chapter. "The need for a "triple constitutional test" of policies for people with disabilities" and Conclusion with conclusions and proposals for optimizing the legislation.

Already in the introductory part, the author analyzes the circumstances that determine the relevance of the dissertation work. He rightly notes that there is no special study in the constitutional

doctrine regarding the rights of people with disabilities and their constitutional regulation.

In the first chapter of the work, Petar Kichashki's analysis of the differences in the branches and studies in law that deal with the problems of people with disabilities - labor law, medical law, family law, etc. - should be positively evaluated. The author very precisely and reasonedly explains the subject and focus of the dissertation, namely, an analysis of the constitutional concepts of a welfare state, of personal freedom, of dignity, etc., related to people with disabilities.

With a lot of knowledge and expertise, Petar Kichashki makes a historical review of the regulation of the rights of people with disabilities from Antiquity, through the Middle Ages, to the times in the twentieth century. Thus he examines Aristotle's ideas in the Athenian Constitution as well as in other works. Examines in detail the Laws of the Twelve Tables in Rome, the Roman scholar Pliny the Elder's encyclopedia, the Digesti, reflecting on the overall policy and development of legislation at the time.

In addition to specifically legal sources, the author also analyzes philosophical sources about disability from those times, which achieves a more complete picture. The author correctly comes to the conclusion of good and quality legislation in Roman times, which has a casuistic and pragmatic approach. The policy towards disabled people in recent times, he divides into three stages - the pseudoscience of "eugenics", the situation of disabled people in Nazi Germany and the situation of disabled people in the USSR. With reliable facts from sources, the author explains the practical manifestations of "eugenics", incl. Holocaust, and analyzes in great detail the elements of this pseudoscience not only in Germany, but in the USA and subsequently in a number of countries (Norway, Canada, etc.).

The purpose of the author's analysis is to show how a theory, albeit pseudo-character, can influence legislation and jurisprudence. With a lot of knowledge, Petar Kicashki manages to unfold his analysis of the legislation in Nazi Germany. So he ably illustrates with examples

from German laws created during this period, such as the Law for the Protection of the Hereditary Health of the German Nation, the Law for the Health of Marriage, and others.

A positive assessment deserves the in-depth presentation of facts, research and their analysis in the three stages. The review of Soviet legislation and the attitude to eugenics, to the science of medical genetics and the development of the protection of the rights of disabled people in Soviet legislation should be positively evaluated. Thus, the author examines in detail the Labor Code of 1918 in the USSR, and his conclusions about the influence on modern principles of legal regulation deserve support.

In Chapter Two of the dissertation, Petar Kichashki systematically separates the topic into three separate parts. A particularly strong analysis is that of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, as well as the conclusion that it is the Convention that emphasizes the constitutional approach of legal regulation of the protection of persons with disabilities.

A positive assessment should be given to the comparative-legal analysis of the individual constitutions of the states, and the conclusions that the author draws from the regulations on the rights of people with disabilities. It can be seen that the constitutions place different emphases - such as, for example, an emphasis on social security for people with disabilities, an emphasis on specialized protection for the rights of people with disabilities, and the author also takes into account the fact that the different constitutional arrangements of the states' jurisdictions have an impact on the principle arrangement.

This part of the dissertation is markedly more closely related to the topic of the dissertation. The author illustrates the main provisions of the constitutions not only of European countries, but also of countries such as Peru, Argentina, Colombia, South Africa, Korea, etc. , which illustrates the social management and attitude in countries with different folk psychology. With this extensive comparative legal review of the constitutions, a more complete and expanded view of the approach of the countries of the world in relation to the

constitutional regulation of issues related to people with disabilities is acquired. The general conclusion of the author, that in almost all countries there is a constitutional arrangement and its distribution according to specific criteria, have value.

In the next part, the author examined what he called "models of disability", namely the medical and social models. Petar Kichashki explains in detail the content of one model and the other model, skilfully compares them and draws critical conclusions, which deserves high praise. Clarification of the concepts of "disability" and "impairment" in the social model also have cognitive significance for both doctrine and law-making.

In the third paragraph of this chapter, the author successfully examines the constitutional aspects of disability in detail. The author's opinion on the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the assessment he gives as a unique international act, with a view to guaranteeing the existing human rights for persons with disabilities, is impressive.

In the third chapter of the work, the author in three separate paragraphs justifies his so-called "triple constitutional test". I consider Petar Kichashki's idea to be innovative, meaningful and well-founded. Expertly, the author first analyzes the constitutional concept of human dignity in constitutional doctrine. He clarifies the three types of order - democratic, legal and social, as leading elements of the constitutional modern state.

In this chapter, the author also examines the national legislation regulating the issues of people with disabilities and draws critical, reasoned conclusions. It deserves support e.g. the conclusion that our legislation follows the features of the so-called "medical" model, with the author justifying his disagreement with certain legal norms and principles.

He correctly summarizes that the regulation of disability cannot meet the constitutional test he commented on.

I believe that the excessive administrative intrusion of the state into the personal space of the person with a disability, through the

regulation of the assessment of his work capacity, is well justified. The author comes to the conclusion that the constitution does not provide such an opportunity for full or partial restriction of the right to work through an administrative approach, namely through the system of the work capacity examination. I believe that the criticism of the system due to the lack of respect for the dignity of the individual and the inability to actively participate in the administrative procedure, as well as the failure to take into account types of work in view of digitalization and the opportunities for disabled persons to exercise a wider range of activities, is correct and well-founded. employment.

The author also explains well the contradiction of the legal system with the social role of the rule of law.

His general conclusion about the unconstitutionality of the system of performance evaluation has merit.

In great detail, the author substantiates the subsequent proposals for optimizing our legislation. They are precisely formulated, understandable, reasoned. The idea of the author to distribute his proposals according to the specific existing laws/ZHU, ZZDiskr, etc./ is particularly useful.

In the conclusion of the work, Petar Kachshki presents each of his conclusions sequentially from the beginning to the end of the dissertation. This gives a full picture of all the offers as a whole.

In summary, the author Petar Kichashki shows exceptional erudition, the ability to investigate a specific problem in depth and detail, with handling of facts, with a volume of relevant information and effective processing of the same.

In addition to constitutional knowledge, knowledge of philosophy of law, history of law, theory of the state and law is also evident, which contributes to the work having this high doctrinal and practical value.

3. Critical notes:

It would be useful for the author to add a comment on decision No. 1580/2.04.1999 of the Supreme Administrative Court with reporter Svetla Petkova, with which for the first time in modern administrative justice an appeal is allowed against a decision of the CTELK declaring a person unfit for any type of work and comments the contradiction of Ordinance 36 with the CRC and the ECHR.

I recommend that the author publish his work, with a view to reaching a wider audience.

CONCLUSION:

In view of the above and the observed requirements of the law, I consider that the dissertation work of Petar Iliyanov Kichashki meets the requirements.

I give my **positive assessment** and propose to the scientific jury to award Petar Iliyanov Kichashki an educational and scientific degree "Doctor" in professional direction 3.6 Law /constitutional law/.

8 August 2023

.....

/prof. Darina Zinovieva/